

Morálka – spontánní řád lidských akcí

Marx, který se v největší míře soustředil na politickou ekonomii, nemohl podat ve svém díle detailní názory na všechny fenomény materiálního světa a jeho pohybu, včetně lidského myšlení. Rozpracování Marxovy filosofie se věnovala celá plejáda filosofů, kteří se hlásili k marxismu. Z nich nejvýznamnější Lenin (V.I. Uljanov), s cílem svrhnout carizmus v Rusku, se soustředil na důkazy přerůstání kapitalismu do jeho úpadkové fáze – imperialismu a na teorii přeměny imperialistické války v proletářskou revoluci. Jeho nástupci, ve službách státního komunismu, místo tvořivého rozvoje marxismu v nových reálných podmínkách, vytvořili marxismu-leninismu jako dogma, bazírující na doslovné interpretaci historicky překonaných Marxových, Engelsových a Leninových názorů a vývodů.

Jiným marxistům, vládnoucími komunistickými režimy označovaným za revizionisty, se celkem úspěšně dařilo marxismus aktualizovat podle pokroku přírodních věd a společenského vývoje, aniž by opustili základní axiomy Marxova dialektického a historického materialismu.

Vedle nich jsou i filosofové, kteří se výslovně k marxismu nehlásí, ale snaží se racionálně vycházet z poznatků pozitivních věd a jsou objektivní a kritičtí, a tak vykonávají mnoho přínosného pro pozitivní vývoj filosofického myšlení a vytváření uceleného, konzistentního a racionálního světového názoru.

Je však s podivem, že ani první, ani druhí, nejsou obvykle schopni se vymanit z idealismu, když dospějí k výkladu pohnutek lidského chování a k problému morálky.

Je jistě kuriózní, že náš teoretik dogmatického marxismu, prof. PhDr. Jiřina Popelová, ve své knize *Etika* prezentovanou komunistickou etiku zakládá na **víře!** Přirozeně nikoli na víře v Boha, ale na bezmezném víře v komunismus. Že tím opouští půdu materialismu a přechází na půdu idealismu a nového „náboženství“- komunismu. Ale ani marxistický filosof, revizionista šikanovaný normalizačním režimem prof. Milan Machovec, se nevyhnul tomu, že hledal původ morálních norem a etiky v mimomateriálních (transcendentálních) zdrojích.

Naproti tomu zapřísáhlý odpůrce všeho socialistického a hlasatel čistého liberalismu, F.A. von Hayek, zejména ve své nejzralejší práci *Osudná domýšlivost*, vysvětluje původ a vývoj morálky čistě evolučně, zcela materialisticky a dialekticky. Kritizuje snahy Platónovy i Aristotelovy a jejich následovníků, filosofů raného křesťanství, i Rousseaua, Comteho a utopických socialistů, sestavit racionální soustavu morálních příkazů, která by byla základem ideální lidské společnosti. Také se velmi pejorativně vyjadřuje o těch dnešních filosofech a samozvaných „intelektuálech“, kteří hledají původ nadčasové všelidské morálky v boží vůli nebo ve vrozených vlohách člověka, nebo kteří se jí také snaží „racionálně“ vyspekulovat.

Hayek vysvětluje morálku jako fungující pravidla mezilidských vztahů, vzniklá ze souhrnné historické zkušenosti všech předcházejících generací lidí. Tato pravidla podléhají trvalé evoluci podle měnících se podmínek života individuí a nejsou nikdy ani úplně, ani částečně platná ve všech existujících kulturních a územních okruzích světa. Tím Hayek dovedl liberální názor na vyšší vývojový stupeň než A. Smith nebo J.S. Mill. Ti chápali nutnost morálních zásad pro fungování *laissez faire*, ale rovněž jejich původ idealisticky hledali ve *vrozených ctnostech* člověka. Hayek, na rozdíl od nich, vychází z *přirozeného*

egoismu individua, biogeneticky i fylogeneticky děděného podle Darwinova zákona vývoje druhů přirozeným výběrem. Výsledkem je Hayekův *rozšířený řád lidské koexistence*, který je objektivně řádem reálně nejlepším možným. Názory liberálů rakouské školy, F.A. von Hayeka a jeho předchůdce Ludwiga von Miesese důsledně vycházejí z racionálního chápání a interpretace jevů a procesů v přírodě i v lidské společnosti, jsou zbavené jakýchkoli idealistických předsudků a iluzí a proto nejsou v rozporu s Marxovým dialektickým materialismem.

Morálka-spontánní řád / w07 / **F**